

Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seuran lausunto työryhmän ehdotuksesta museopoliittiseksi ohjelmaksi

Opetus- ja kulttuuriministeriölle 30.6.2017

Viite: Lausuntopyyntö OKM/32/040/2015, 21.4.2017

Lyhyesti:

Esitys linjaa ansiokkaasti tulevaisuuden museoiden painopisteitä muodostaen koherentin ja vaikuttavan kokonaisuuden, mutta ei toteuta sille asetettua tavoitetta kiinnittää huomiota erityisesti lapsille ja nuorille suunnattuun toimintaan ja palveluiden saatavuuteen.

1. Aluksi

Tässä lausunnossa keskitymme toiveen mukaisesti arvioimaan ohjelman toimivuutta kokonaisuutena sekä esitämme huomiomme toimialamme ja tehtävämme näkökulmasta.

Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura on valtakunnallinen kulttuuriperintökasvatuksen ja kulttuurisesti kestävä kasvatuksen asiantuntija-, hanke- ja vaikuttajaorganisaatio. Näkemyksemme kulttuuriperinnöstä kattaa niin aineellisen kuin aineettoman – toista ei ole ilman toista. Monitieteisenä ja -taiteisena kulttuuriperintö kuuluu näkemyksemme mukaan esimerkiksi koulussa kaikkien oppiaineiden sisältöihin ja tehtäviin. Meidän näkökulmasta tarkkaa jakoa kulttuuriperintökasvatuksen, museopedagogiikan, taide-, tai ympäristökasvatuksen ym. välille ei ole mielekästä tehdä. Kulttuuriperintöä voidaan ja tuleekin lähestyä eri menetelmin ja metodein, joiden valinta on riippuvainen sekä mm. oppimistavoitteesta ja kohderyhmästä että organisaatiosta ja ammattilaisesta.

Keskiössä toiminnassamme ja visiossamme on tukea erityisesti lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa aktiivisina toimijoina kulttuuriperintöprosessiin – ylisukupolvisuutta ja elinikäistä oppimista unohtamatta. Tällä tarkoitamme lasten ja nuorten osallistumista kulttuuriperinnön määrittelyyn, tulkintaan, suojeluun, edelleen kehittämiseen, jakamiseen ja hyödyntämiseen.

Työ tämän edistämiseksi koostuu sekä lasten ja nuorten että heidän kanssaan toimivien aikuisten osaamisperustan vahvistamisesta että tätä tukevien institutionaalisten ja yhteiskunnallisten rakenteiden ja mahdollisuuksien luomisesta ja edelleen kehittämisestä. Tässä työssä museoilla on keskeinen rooli.

Kulttuuriperintökasvatuksen keskeisenä tavoitteena on tukea kulttuurisesti kestävästä kehitystä vahvistamalla sen edellyttämiä kulttuurisia tietoja, taitoja sekä kykyä ja halua toimia. Keskiössä on lapsen ja nuoren oman identiteetin, kasvun ja kehityksen tukeminen, kulttuurisen osaamisen, osallisuuden ja toimijuuden (aktiivinen kansalaisuus) vahvistaminen sekä kulttuuristen oikeuksien toteutumisen tukeminen.

Yksilöiden kulttuurista kompetenssia ja osaamisperustaa vahvistava työ on avain kestävästä yhteiskunnallisesta kehityksestä kannalta. Paitsi valtioiden ja organisaatioiden toiminnasta, kestävä yhteiskunnallinen kehitys on riippuvainen yksilöiden valinnoista ja ratkaisuista. (Suomessa toteutettu kestävä kehitys sitoumustyö on ainakin osittain ”bottom-up”)

Lausuntomme pohjautuu näihin näkökulmiin ja tavoitteena on tuoda esiin se, että lasten ja nuorten toimintaa ja palveluita kehittämällä voidaan vaikuttaa positiivisesti lasten ja nuorten hyvinvointiin ja osallisuuteen, museoiden kehittämiseen organisaatioina sekä laajemmin yhteiskuntaan.

2. Esityksen ansioita

Esitys on kokonaisuutena hyvin ansiokas – se on tasapainoinen ja ristiriidaton ja näkymä tulevaisuuden museoalasta on sisällöltään erinomainen. Esityksen rakenne on suhteellisen yhtenäinen. Hajontaa rakenteessa on kuitenkin esityksen loppupuolella, jossa 5. kehittämiskokonaisuuden ”Uudistuva, vahva ja vaikuttava museokenttä” alla on yhden sijaan viisi kehittämiskohtaa omine toimenpide-ehdotuksineen. Näin ollen esityksen painopiste on museokentän rakenteellisessa uudistamisessa. Tämä onkin tärkeää ja tukee varmasti muiden tavoitteiden toteutumista.

Esityksessä tiedon ja sisältöjen (mm. kokoelmien) saatavuuden edistäminen, ammatillisen ja sektoreiden välisen yhteistyön lisääminen, digitaalisten palveluiden kehittäminen ja sen mukainen toimintakulttuurin muutoksen tarve, osallisuuden ja osaamisen vahvistaminen sekä museoiden yhteiskunnallinen tehtävä moninaisuuden, demokratian ja sivistyksen edistäjinä näkyvät kautta linjan.

Visio kytkee hienosti toisiinsa sen, että museoidemme viiteriymä ulottuu valtion rajojen ulkopuolelle Euroopan muihin museoihin ja että samalla tavoitteena ovat yksilöllisemmät palvelut ja asiakkaiden innostaminen.

3. Kriittisiä huomioita

Työryhmän tehtävänä oli ”tarkastella kokonaisvaltaisesti suomalaista ammatillisesti hoidettua museokenttää, muodostaa näkemys sen tulevaisuudesta ja laatia ehdotus museopoliittisiksi linjauksiksi ja painopisteiksi, jotka perustuvat kulttuuripolitiikan tavoitteisiin ja toimintaympäristön muutoksiin.”

Museopoliittisen ohjelmatyön tavoitteena oli ”lisätä kaikkien väestöryhmien osallistumisen mahdollisuuksia museoalaan ja kulttuuriperintöön sekä vahvistaa museoalan vaikuttavuutta yhteiskunnassa. **Erityisesti siinä tuli kiinnittää huomiota lapsille ja nuorille suunnattuun**

toimintaan ja palveluiden saatavuuteen.” Lausunnossa toteamme, että esitys onnistuu hyvin tehtävänsä toteuttamisessa, mutta tavoitteen saavuttaminen jää puolitiehen.

Tavoitteen asettelu antaa olettaa, että jo ohjelmatyössä otetaan kantaa ja linjataan sitä, miten lapsille ja nuorille suunnattua toimintaa ja palveluiden saatavuutta museotalalla tulevaisuudessa kehitetään. Olisi ollut suotavaa, että tämän tavoitteen toteuttamiseksi olisi laadittu selvitys tai kartoitus tai työryhmä olisi perehtynyt muulla tavoin tarkasti lapsille ja nuorille suunnatun toiminnan ja palveluiden nykytilaan (esim. yhteistyössä lasten ja nuorten, heidän kanssaan toimivien ammattilaisten ja organisaatioiden sekä tutkijoiden kanssa). Esimerkiksi toimintaympäristön kuvauksessa ei käsitellä tätä näkökulmaa museoiden toiminnassa lainkaan.

Toimintaympäristön muutos ja yhteiskunnallinen muutos koskee kuitenkin myös lapsia ja nuoria ja mm. oppilaitoksia ja kouluja. Uudet opetussuunnitelman perusteet, joiden asteittainen käyttöönotto käynnistyi syksyllä 2016, korostavat oppilaiden osallisuutta myös opetuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Lisäksi edustuksellisen demokratian kriisi edellyttää uusia osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksien ja tapojen muotojen kehittämistä sekä kokeilua jo nyt. Demokratian toteutumisessa keskiössä on usko omiin vaikuttamismahdollisuuksiin. Lasten ja nuorten omakohtainen kokemus kuulluksi tulemisesta ja omista vaikutusmahdollisuuksista on tehokasta syrjäytymisen ja eriarvoistumisen vastaista työtä. Museoilla on mahdollisuudet kehittyä instituutioiksi, joissa lapsilla ja nuorilla on aito mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa kulttuuriperintöprosessiin ja museoiden toimintaan ja saada sitä kautta eväitä osallistua ja vaikuttaa kulttuuriin ja yhteiskuntaa myös laajemmin.

Esityksessä ei kiinnitetä erityistä huomiota lapsille ja nuorille suunnattuun toimintaan ja palveluiden saatavuuteen. Se jää puutteelliseksi sekä sen osalta, mikä on museotalan tavoitetila suhteessa lapsille ja nuorille suunnattuun toimintaan ja palveluiden saatavuuteen että sen, mitkä ovat konkreettiset toimenpiteet ja vastuutahot tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Esityksessä lasten ja nuorten tavoittaminen tapahtuu pelkästään koulujen kautta. Kouluyhteistyö on erittäin tärkeää ja siinä on valtakunnallisesti kehittämistä (sekä museo-koulu – yhteistyössä että ammatillisessa yhteistyössä). Esityksestä puuttuvat kuitenkin kokonaan maininnat yhteistyöstä esimerkiksi päiväkotien, nuorisotoiminnan tai perheiden kanssa.

Seuraavassa tuomme esiin muutamia muutosehdotuksia, jotka huomioimalla esitystä voisi täydentää ja siten saavuttaa sille asetetun tavoitteen tämän hetkistä paremmin.

4. Muutosehdotukset kohdittain

Lisäysehdoitukset on lihavoitu ja muut *kommentit* ovat kursivilla.

1. Tavoitteena kohtaamiset ja kumppanuudet

”Inspiroiva oppimisympäristö” osio on kirjoitettu pääosin hyvin. Ilmiö pohjaisuus tulisi korvata monialaisella oppimisella, ja kytkeä se yhteistyöhön koulujen kanssa:

*”Museot ovat tärkeitä kumppaneita **kouluille monialaisessa oppimisessä** ja inspiroivia oppimisympäristöjä.”*

Lauseeseen "(...) tukea erityisesti lasten ja nuorten kulttuurista osaamista, osallisuutta ja **aktiivista toimijuutta** ehdotamme em. lisäystä.

Toimenpide-ehdotukset:

1. Museot laajentavat ymmärrystään asiakkaistaan, **erityisesti lasten ja nuorten toiveista**, ja yhteisöistään sekä hyödyntävät sitä profiilinsa määrittelyissä ja palvelujen tuotteistamisessa.

6. Taide-, kulttuuriperintö- ja ympäristökasvatus vahvistuvat osana museoiden toimintaa. Museot kehittyvät laaja-alaista osaamista ja elinikäistä oppimista tukeviksi oppimisympäristöiksi (museo, **Museovirasto**)

Käytännön työ tapahtuu museoissa – paikallisesti, mutta tässä kohdassa tulisi nimetä vastuutahona myös toimija, joka vastaa lapsille ja nuorille suunnattujen palvelujen valtakunnallisesta kehittämisestä, tukemisesta ja seurannasta. Tällainen taho voisi olla esim. Museovirasto, jonka tehtävänä on museotoimen kokonaisvaltainen kehittäminen. Yhteistyö kasvatuksen, opetuksen ja nuorisotoiminnan asiantuntijoiden (ammattilaisten ja virastojen) kanssa on keskeistä. Myös Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura on käytettävissä tässä työssä.

2. Osaava ja oppiva museoala

Toimenpide-ehdotukset

1. Museoissa tehtävän työn moniammatillisuus tunnustetaan (....). Museoalalla toteutetaan täydennyskoulutusta suunnitelmallisesti. **Huolehditaan, että museoissa on riittävää pedagogista osaamista ja osaamista nuorten kanssa työskentelystä sekä oppilaitosyhteistyöstä.**

3. Museoiden kokoelmat esille ja käyttöön

Toimenpide-ehdotukset:

1.(...) Yhteisöjen ja **erityisesti (lasten ja) nuorten osallistumista** kulttuuriperinnön tallentamiseen ja siitä käytävään keskusteluun rohkaistaan.

Kommentti: Tässä voisi kiinnittää huomiota myös elävään kulttuuriperintöön ja yhteistyöhön arkistojen kanssa.

5. Laaditaan tutkimus- ja **koulutuspoliittinen** ohjelma museoiden kokoelma- ja tietovarantojen tutkimuksen ja **niiden opetuskäytön** edistämiseksi ja museoiden ja yliopistojen tutkimus- ja **koulutusyhteistyön** kehittämiseksi 2020 mennessä.

Kommentti: Tulee varmistaa, että yliopistojen kokoelmat ovat aktiivisessa opetuskäytössä.

4. Digitaalisuus mahdollisuuksien avaajana

Toimenpide-ehdotukset

1. Museot kehittävät ja kokeilevat uusia palveluja ja kohtaamismahdollisuuksia digitaalisissa toimintaympäristöissä **yhteistyössä käyttäjien kanssa.**

Ehdotamme, että esityksessä todetaan suoraan, että lapsille ja nuorille suunnattua toimintaa ja palveluja kehitetään yhdessä heidän kanssaan.

Kommentti: Kehittämistyötä ei nykyisessä toimintaympäristössä kannata tehdä ilman käyttäjiä/asiakkaita ja kumppaneita. Esityksessä korostetaan asiakaslähtöisyyttä – tämän toteuttaminen edellyttää näkemyksemme mukaan yhteiskehittelyä.

5. Uudistuva, vahva ja vaikuttava museokenttä

Kehittämiskohde: Tavoitteena vahvat alueelliset vastuumuseot.

s. 35 todetaan, että ”Alueellisilla museoilla on merkittävä rooli kulttuuriperintökasvatuksen edistäjinä alueillaan.”

*Kommentti: Tässä yhteydessä tulisi suoraan todeta, että **kulttuuriperintökasvatuksen edistäminen kuuluu alueellisten museoiden tehtäviin ja että jollekin museolle tämä kuuluu valtakunnallisena tehtävänä (jos ei Museovirastolle).***

6. Kestävyyttä ja joustavuutta rahoitukseen ei lisättävää / kommentoitavaa

Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seuran puolesta

Helsingissä 30.6.2017

Hanna Lämsä
toiminnanjohtaja